

Г Л А С Н А Р О Д А.

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ, ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

„Глас народа“ излази сваке недеље на табаку. — Цена му је на годину 3 фор., на осам месеци 2 фор., на четир месеца 1 фор. аустр. вредн. — Дописи се пишу уредништву а претплата и огласи администрацији „Гласа народа“ у Нови Сад. — Огласи наплаћују се од ретка оваких слова 5 нов. и 30 новчића за жиг сваки пут.

БРОЈ 11.

У НОВОМЕ САДУ, У НЕДЕЉУ 17. МАРТА 1873.

ГОДИНА III.

ШТА ЈЕ ТО ИСТОРИЈА?

I.

Историја је наука, која учи како се дух човечански развијао од најстаријих времена до данас. То ће другачије рећи: Историја учи, како су поједини народи почели живети, како су се развијали, како су цветали и како су на послетку пропали. Историју треба сваки ваљан грађанин да зна, јер она је темељ образовању грађанском. Који грађанин чита историју, тај ће научити шта је држава, шта је црква; научиће да стара, окорела, отрцана мишљења немају живота данас и да су они људи највеће луде и будале који хоће те застареле мисли и обичаје на садашњи нараштај да прицпе (накаламе). Који грађанин чита историју, тај ће научити, да ће само оне државе напредовати, где се љубав домовини негује, где има сваки грађанин свести о својој народности. Грађанин ће научити у историји, да је слобода највећа светиња и да она држава мора боље цветати, где више грађана утичу на државни живот, где се што више грађана брину о опћем државном добру. Који грађанин чита историју, тај ће научити, да је тежња за јединством једне вере највећу напаст и беду нанела свету и да је љубав ка човечанству прва врлина хришћанска. Грађанин који ушчита историју, увидеће, да је она „светлост истине и учитељица у животу“; она ће му казати за што су неки народи напредовали, а други опет пропали, те ће се тим моћи многих заблуда отрести. Историја ће му изнети те заблуде пред очи, те ћему јасно бити, што је овај и овај народ пропао, јер је огрезао у многим заблудама и пороцима; а онај и онај опет процветао, јер су га многе врлине красиле.

Доситије каже у својој књизи, што се зове „Мезимац“ овако: „Поглавари и грађани једне нације, ваља да уче у историји, законе, обичаје и установљенија других народа и владјенија; како су довели к успеху и к совршенству занате, купечества и земљеделије. Велике прошасте немарности, погрешке и злоупотребија, могу много ползовати, кад се јасно и живо пред очи полажу, за сачувати их се у напредак.“ Исто тако о овој ствари вели Доситије у својој другој књи-

зи, која се зове: „Собраније разних правоучителних вештеја“ овако: „Чудно је видети у историји, каква су царства на комедију овога света долазила, каква ли ће и у напредак долазити и пролазити! Блажене само оне душе и они народи, који се буду славни у правди, великодушју и доброты показивати и представљати! Ови ће бити памјат в род и род.“ Ове речи Доситијеве ваљало би данас да упамте они народи, који имају власт у својим рукама, те је на злоупотребују газети и тлачећи друге народе.

Између још више којечега, научиће грађанин читајући историју, да она држава мора најбоље цветати, где се грађани брину да се наука и вештина што више међу народ распростире т. ј. где се грађани брину да што више школа у народу подигну. Доситије Обрадовић у својој књизи, која се зове: „Совјети здравога разума“ вели: „Школе и књиге браћо моја, књиге! а не звона и прапорце; књиге предраги и непрецењени небесни дар; просвештени умова понесите кћери! оне сад на земљи и на мору царствују и премудре законе дају! оне војују и побеждавају! оне, славу благополучни народа до сами звезда подижу и преузвишавају!“ На даље мало каже Доситије да школе ваља градити не само за мушку него и за женску децу, јер вели: „Нек се не узда један народ никада до века к просвештенију разума доћи, у којему жене у простоти и варварству остају.“

На послетку научиће грађанин кад проучи историју шта стоји развитку духа човечанскога на путу, а шта му прија; чуће за оне људе, који су народу свом и напретку народњем крхали врат, а чуће и упамтиће оне добротворе и родољубе, који су сав живот свој посветили благу народа својега. Чуће за Стевана Немању, за св. Саву, а чуће и за проклетога Вука Бранковића, чуће за предраго име Вождара Вуковића, чуће за предраго и пречасно име Рајића, чуће за највеће пријатеље и добротворе не само Српства него и целог човечанства. Чуће име Болтна и Вата што су машину за пароброд саградили, чуће за дивно име Стјивнсан, који је 1814 прву локомотиву саградио, чуће за Немца, који се зове Семеринг и који је саградио први електрички телеграф 1804 године

и за друге још пријатеље и добротворе целога човечанства.

И још на послетку који грађанин буде читао и учио историју, тај не ће „престати — као што вели Доситије — желити оно, што сви слободни благоуправљајем народи траже, љубе и почитују; то јест науку и просвештеније ума.“

С л о в е н и .

II.

Показавши шта је историја, рећи ћемо неколико речи сад о Словенима. Словенска је породица грана индо-европскога племена. Српски је пак језик грана словенске породице. Ту породицу састављају: Стари Словени, Словенци, Бугари, Срби и Хрвати, Малс-Руси, Велико-Руси, Словаци, Чеси, Пољаци, Горњо-Лужичани, Доњо-Лужичани, Љутићи и Бодрићи. Од ове словенске породице изумрли су Стари Словени. Њих више нема, али њихов језик живи још и данас у грчко-словенској цркви. Осим Старих Словена изумрли су и Љутићи и Бодрићи. Љутићи су живели северно од Лужичана између Одре, источнога мора и Лабе, а Бодрићи живели су западно од Љутића чак и у Хановеранској. Први који је нешто написао о тим Словенима звао се Христијан Хенинг свећеник у Вустрову око г. 1690. Он пише о тим Словенима што су живели у Хановеранској, овако! „Данас у Хановеранској говоре словенски још неколико старих људи и то кријући се, јер пред омладином својом несмеју говорити словенски него немачки иначе би им се подсмевала. Та омладина Словенска тако се гадила од својега матерњег језика, да га није могла слушати кад други говоре, а камо ли да га они сами говоре.“ Наша пословица вели: На млађима свет остаје. Каква им је омладина била, онако су и прошли. Године 1751 последњи пут се служила служба Божија на словенском језику у Вустрову. Језик словенски могао си чути и у другој половини осамнаестог века; али почем су званичници радили неуморно да се словенски језик са свим искорени, то је он до данас сасвим изумро у споменутим крајевима немачким.

Така иста судба чека и оне Хрвате, који се населише по мошоњској, шопроњској, жељезној и пожунској жупанији. Ти Хрвати окружени Немцима и Маџарима, тешко да ће своју народност сачувати. Фран Бурелац у својој књизи која се зове: „Јачке или народне пјесме“ вели за те Хрвате овако: „Та вишји су, љепши су, богатији су него Њемци и Маџари. Узми на ум, едје се настанили: по дивному пољу града жељезника, на плодних те с тога гласовитих обалах воде Пинке, око житнога Мошоња и виновитогa Кисека, а к тому добри сјемењаци корена Хрватскога, пак те чудо минуло. Сви су осим оно неколико сед, што их зову Влахија, те који, без икакве сумње, племеном су Срби“. Каква судба чека ове Хр-

вате и како се осећају у тој својој новој домовини, види се из ове њихове песме, која гласи овако:

Чрна земља неорана, Мајка моја закопана, Из ке не ће никдар пријти, Да ћу првље ја умрети. Моје мајке сладка уста В чрној земљи замукнула; Моје мајке миле очи В чрној земљи позажмале; Моје мајке чрни власи В чрној земљи растрешени; Моје мајке липо лице Чрном земљом заплускано; Моје мајке драго тело В чрној земљи поваљено; Моје мајке танке руке В чрној земљи преклопљене; Моје мајке беле ноге В чрној земљи положене. Отвори се чрна земља, Спроговори мати наша, Тер погледај житка наша, Како смо ми сиротице	Од свих људи запушћене, Злој маћехи в руке дане. 'З луга нам је круха 'зпекла, С гнојницом га замисила, С песком нам га 'е засолила, А на диму задимила. С прњицом нас заодила, 'З чрипца нам је јист давала, С трњем стељу настирала, Копривами покривала. Отвори се чрна земља, Спроговори мати наша, Тер помилуј дитцу своју. — Липе моје сиротице, Кот ва вртлаци рожице! Милом' богу се молити, Ту невољу поднесите, Док вас божја милост најде, Божје сунце вас обаде: Зато божје сунце свити, Да сиротице укрипи.
--	--

J. Ж.

УСТАВ И УСТАНОВЕ У УГАРСКОЈ

III.

У уставној држави влада је за сваки свој чин или рад одговорна сабору. Истина да је извршујућа власт усредсређена у владаочевом лицу и да по томе све што влада чини, може то да чини само кад владалац саизволи, те ту сваку важнију ствар изнесе прво преда њ, даље и сам владалац може да заповеди својој влади да изда ову или ону наредбу, да орако или онако расположи у некој ствари — али сваку наредбу потписује својим именом онај члан владе, коме ствар спада у струку или као што то бива у важнијим стварима потпише је и сам владалац, али ваља да је потпише и дотични члан владе или ваља да је потпишу или као што се каже према потпишу сви чланови владе. Ако наредба није овако потписана не вреди јер није уставна.

Из овога ниче у уставним монархијама она врло важна околност, да се владалац не сме никада ни зашто узети на одговор, али се сме и може повући на одговор његова влада. Владалац је узвишен изнад сваке одговорности, његово име не увлачи се тога ради ни у какву страначку распру, сваке поштује узвишени му положај и лице његово. Али се може искати да одговара влада, која је владаоцу предложила да нешто учини и која је потписала своје име да се та ствар изведе.

Уставни представнички сабор има мимо то што доноси законе још и то важно право, да може у свако доба и за сваку ствар упитати владу зашто је неку ствар тако учинила, или зашто је пропустила да у некој ствари учини оно што је нужно? То право питање владе зове се саборским језиком ин тер пе-

ловање и влада је дужна да оговори на сваку ин-терпелацију. Ако сабор није задовољан с одговором владе, може да изрече влади своје неповерење и онда је влада морално обвезана да даде оставку, да отступи, да на њено место ступе они у које има већина сабора поверења. У случају да је влада повредила устав то може сабор да дигне парницу против владе.

Влада има истина права да предложи владаоцу, да распусти сабор, али га за кратко време мора сазвати па ако су и нови избори показали да је већина саборских посланика против владе, онда јој нема већ другог спаса него мора да одступи. Ако влада у у пркос свему тому ипак остане на своме месту, онда је тим својим чином повредила уставни обичај и из тога могу да нигну највећи метежи у држави.

Из ових особина уставне представничке владавине види се јасно, да је владалац доиста приморан да одабере себи владу из већине сабора т. ј. да на владу позове чланове оне странке, која је у сабору у већини, и кад влада изгуби поверење у већине, онда је владалац дужан да је отпусти, да изабере нову владу која ужива поверење нове већине. По томе се у уставној земљи узима да је саборска (парламентарна) влада повереник саборске већине. Дакле већина становника у држави не само да доноси законе, но утиче знатно и на извршивање тих закона. И Угарска има данас представничку или парламентарну владу. — Из овога што најбројисмо о влади види се да је она један од најважнијих органа у држави, јер не само да знатно утиче на стварање закона, не само да у име владаочево извршује законе, него имајући иначе највећу власт у својој руци, може неизмерно много да учини за развитак и напредак државе. Ако је одушевљена духом чистога домољубља, ако је надахнута правдом и правicom те схвата у свом послу истиниту корист државе, али на против ако је насилна те јој је стало само да гони и злоставља, ако је себична те гледи да се на рачун свију богати или ако је слаба и млака те не може да прибави закону уважења, онда је така влада од грдне штете по сваку државу.

Виделисмо како у уставној држави утичу грађани на обављање државних послова то утицање зовемо ми политичком слободом. Што је више становника у држави који утичу на државне послове и што је веће то њихово утицање то је већа политичка слобода у тој држави. Има још и друга врста слободе а та је да свако сме чинити оно што му је воља само ако тим невређа право ни осталих грађана ни државе, та врста рада зове се грађанском слободом. Обе те врсте слободе зову се једним именом слободом држављана.

Бива да у једној држави има више слободе него у другој, али има држава у којима народ у старије доба није имао толико слободе колико је има данас. У старија времена приграбили су свувласт владаоци

и њихови саветници у своје руке. Између становника једне исте државе било је битне разлике. У некојим државама било је слободних људи и робова. Робове су сматрали као робу, као стоку без репа, носили су их на пазар и којих је купио тајих је узимао као и остале ствари. Нико није поштовао у њима људе. Било је разлике између племића и оних који нису племићи и међу самим племићима било је опета разлике. Једни су били велможе — госпоштина, а други су били обични племићи. Од пређе су само племићи уживали политичку слободу, велможе више нег остали. У Угарској је године 1848 проглашена једнакост и равноправност свију пред законом, цео народ је почео да ужива оно што и племићи.

Слобода је човеку највеће а како се потоком крви и мукотрпном борбом отимала и стицала и најскупље благо. Од када се народи памте војевали су, борили су се да себи обезбеде слободу. Свака стопа земље на којој живимо орошена је крвљу што је проливена за слободу. Из крвљу натопљеног земљишта поникла је слобода бујно и шири се из дана у дан све то више и снажније. Најснажније оруђе којим се слобода шири и обезбеђује јесте просвета, образованост народа и морал.

Који човек не уме у главноме да пресуди шта је по домовину му корисно шта ли штетно, тај може у вршењу своје слободе лако да удари кривим путем, може да учини нешто чисто из незнања без да је хрђаво тео и мислио, што је и штетно и опасно по напредак домовине му. Или ће као што чешће бива слепо да поверује другима, те ће да уради онако као што му други казују, не знајући само да оцени да ли га исти наводе да добро или на зло. Оваки човек нема свести, није слободан. Што важи за појединог човека то важи и за цео народ који чами у незнању и глупости. Без просвете нема слободе.

За то и јесу оно у истину народни људи, који желећ да народ у истини буде слободан, раде на томе да се народ просвети, настају око тога да се свуда дижу добре школе, да се набављају добри учитељи, гледе да деца народа иду у школу, јер добра школа распостире данас најснажније просвету народа. Слободни народи дижу данас просвети највеће палате, награђују ваљане учитеље тако, да они могу веселим срцем и безбрижном душом да шире просвету у народу. Али узалуд би било сво знање и умење ако узањ није честитости и поштења, ако није на моралној основи. Непоштен човек био он ма како учен не гледи хоћели он својим радом упропастити друге, убити свој народ, општетити своју домовину. Њему није стало до општега добра, он ради по својим злим умишљајима, служи и робује само својој страсти. Ако се та зараза усели у цео народ те народ онепоштени, ако метне свој образ и понос под ноге, онда је вечити слуга онима који се отимају о

силу и власт. Са поварености отрунуо је многи народ и нестало га је са лица земље.

Да сведемо разговор. Све што је човеку слободно да чини то је право човека а наиме све што је грађанину у држави слободно да чини зовемо грађанским правом — а све што је грађанин дужан да чини то зовемо грађанском дужношћу. Сваки грађанин ваља да је свестастан свога права и своје дужности.

Они земаљски закони што уређују државни склоп, државну власт и владавину, даље закони што обележавају права и дужност грађана те одређују и установе којима се све то у држави врши и ујемчавазову се државним уставом. Ми ћемо да говоримо о уставу у Угарској.

(Наставиће се.)

ДВА ГРАХА И ЊИХОВА МАТИ КОРНЕЛИЈА.

(Црта из римске повеснице.)

Има томе скоро већ две хиљаде година, што ћу да вам приповедим. Данашња Италија то је земља, у којој је живео народ стари Римљани. Ово беше најпре мали сасвим незнатан народ; али својом ратоборношћу и јунаштвом, својим освајачким духом дотерали су били дотле, да су осим Италије освојили цео тада познати стари свет (Европу, Азију и Африку). Рим је био главна варош, као и данас што је. Римски устав беше у оно доба републикански, дакле слободан. Римљани с почетка беху прости, али вредни људи, радили су земљу, али су поред тога били ратоборни. Они су се најпре делили на два главна сталежа по рођењу; на отмене, патриције (от прилике немеша), и на не отмене плебејце (људе из народа.)

Када Римљани почеше освајати једну земљу за другом, када им се држава поче све већма ширити и силно благо из освојених земаља у Рим стизати — стадоше се губити стари прости обичаји, азијатска раскоша поред њега разне страсти почеше узимати маха: охолост и грамжење за влашћу. Када се која земља освојила, то се иста поделила али тако, да су се патрицији богатали, а народ, плебејци, који су управо ту земљу крвљу својом освојили нису имали отуда никакве користи; те тако су се временом богатиле само оне породице, у чијих рукама бијаху највећа и најмаснија звања. Ма да су се после Римљани, што се тиче разлике сталежа по рођењу изједначили, ипак се касније опет поделише на богаташе и сиромашније грађане; и док се оним првашњим пресипало, живила је већина народа у највећој оскудици. Уз то дођоше још силни робови, који су ту општу невољу још повећали; јер сиромашни грађани не могоше од њих доћи ни до уде наднице.

У то дакле доба живила је у Риму једна отмена веома образована Римљанка, по имену Корнелија. Она имађаше два дична сина: Тиберија и Каја Граха,

који видећи у каквој је невољи сиромашни народ, стадоше на томе радити, како да се томе народу помогне: Поставише себи за начело, да се сви римски грађани у поседу добара и имања изједначе.

Но што су Граси били тако племенита срца није ни чудо, кад им је мати била Корнелија. У овој Римљанки која је у светској историји као узор забележена, имамо најјаснији доказ, да једна жена може бити и мати и родољубица, васпитатељка своје деце поред највишег образовања а поред свију телесних и умних врлина. Она беше од отменог рода и племена, у ком се грчко образовање већ давно било настанило, до највишег ступња развило и у народни дух претопило. Отац јој беше стари римски вођа, велики Сципијон који је савладао најопаснијег душмана римског народа — женијалног Ханибала. Кућа сципијонске породице беше стожер најфинијег културног развитка. Сунце римске величине, што је њену кућу јавно обасјало, синило је и у њено још млађано срца. Па је ли чудо, ако величина и слава републике, слава отаџбине и отмени сталеж њене породице бијаху најсилнији покретачи у њеном целом животу?! Мати оба Граха два најплеменитија, најжешћа младића и народњака у Риму, уживаше сву сјајну славу, што су њена оба сина, које је прерано ладни гроб прогутао, својом крвљу откупила.

Семпроније Грах, Корнелијин муж, умре, и ова племенита Римљанка остаде сама власница у својој кући, као што пређе беше нежна и верна жена, тако је сад била мати у потпуном смислу. Као млада удовица, одарена лепотом, врлином и свим душевним чарима, беше она далеко на гласу. Из целог цивилизованог света појавише се просијоци као око какве младе девојке. Међу тим просијоцима беше и краљ египатски. Али Корнелија их је све — одбила. Јер она, кћи једнога Сципијона, жена једнога Семпронија, кога је од срца љубила, не хтеде се више удавати. Сва њена брига и нада, сав њезин понос и највећа жеља беше јој сад васпитање своје деце. Она осим два сина имађаше и једну кћер. Ова пође за млађег Сципијона, што је разрушио Картагину, Ханибалову отаџбину, и који беше тада први човек у Риму. Када је Корнелија и ту срећу доживила, сву своју бригу обратила је својим синовима. Она је желила, да Тиберије и Каја наследе славу старог сципијонског племена да буду први мужеве у држави.

Корнелија је своју децу с таквом брижљивошћу с таквом оданошћу васпитала, како се само може помислити. Ту се види шта вреди кућевно именито материњско васпитање и неговање. Када је Корнелија своје дивне синчиће на крилу држала, преповедаше им о јуначким делима деде и о врлинама покојног оца им; а они се приљубише уз груди материне и и удубише јој се у њене светле црне очи, у којима беше толико жара и родољубља. Она је сада живила у својим синовима. Како их је љубила, види се из

овога. Док су једном Граси били у школи, посети Корнелију једна богата Римљанка, што уживаше у навиту и раскошу, па јој се хвасташе са својим благом и силним адиђаром. Корнелија је све мирно слушала. А кад зачу, да јој синови дођоше из школе, доведе их пред ону хвалисаву Римљанку и рече јој „Ево, то је моје благо.“ —

Старији син Тиберије беше тишији, блага срца и умиљат — на матер. Каји беше девет година млађи од Тиберије; што се тиче даровитости, ту су обојица били једнаки, само што у Каја не беше оне осетљиве нежности; али је ипак своју матер неисказано љубио, а то је посведочио тиме што једном на њезину молбу није хтео да преда осветљивости узружаног народа неког противника свога убијеног брата. А и свога брата Тиберије волео је од срца. Много је држао на част своје породице. Када му је неко увредио атер, повикао је: „И ти се усуђујеш да грдиш Корнелију, која је родила Тиберија?“ Кајо је био најжешћи говорник у Риму. Био је наго и жесток; говорио је тако страшно, да га је скоро глас издао.

Као што рекосмо још одма у почетку, Грахи су се били подухватили, да помогну сиромашном народу тиме што би се посед имања изједначио. То је био тако звани „Грахов преврат,“ што беше наперен против богаташа и великих поседника. Ту је мисао покренуо старији грах, Тиберије, подстахнут честољубљем своје матере Корнелије с тога је и био љубимац, полубог сиротиње коју је он својим ватреним говорима подстицао. Да наведемо примера ради један одломак из таковог једног говора. Он рече између осталога: „И дивља зверад по Италији имају своје педине и своја лежаја, на којима почивају, а мужеви, који су се на живот и смрт борили за господство Италије, ти немају ништа да уживају, осим ваздуха и светлости, јер им се то не може отети. Без куће и кућишта потуцају се они са женом и децом однемила до недрага. Та то је поруга, када их вође у боју позивају, да се боре за домаће богове и градове својих отаца, јер тешко да има и једног јединог међу њима у ког би било гроба где су му његови сарањени, или кућевног олтара. Они пашу мач и гину на бојном пољу само зато, да другима стеку блага и раскошног уживања. Они су покорили цео свет и називају се његовим господаром, а овамо ни грудва земље није њихова...“

Али грабљивост и поквареност у богаташа беше велика, они народ обмањиваху и зававаху, и Тиберије паде као жртва са три стотине својих присталица. Исту мисао прихватио је после десет година његов млађи брат Кајо, али је и своју мисао крвљу запечатио. И тако тек што им се мушка снага поче развијати, погибоше ова два даровита и дична сина, цвет римске образованости и врлине. А Корнелија? Она је постигла што је од својих синова желела. А

народ, одушевљен за своје добротворе, тек после, када већ касно беше, изразио је своју захвалност тиме, што је подигао споменик Корнелији, урезав на постољу речи: „Корнелија, мати Граха.“ * * *

БЕЛЕШКЕ О СВАЧЕМУ.

24. Против мраза у виноградма. Сунце развија топлоту и загрева њоме дању онај део земље, који му је обрнут. Ноћу пак губи земља један део те топлоте те је враћа натраг ваздуху. С тога је ноћу хладно а особито у зору. Када зима прелази у пролеће може то враћање или губљење топлоте да буде опасно клици и пунољку рашћа, и газде се боје касних пролетних мразева. Тај је страх само онда основан, када је ноћ ведрa и тиха. Јер у такој ноћи ништа не смета да земља враћа своју топлоту, ништа је не пречи да се брзо охлади. Зато су у тим ноћима чести мразеви. Али ако се облаци натуште над земљом или ако дуну ветрови то прече испаравању топлоте земље. Облаци су тада као покривач а ветар креће ваздух те тиме већ развија топлоту а одржава и ону топлоту што је земља издаје над земљом. Облак је од паре. Ту исту услугу може да нам учини и облак од дима јер и он пречи да се топлота диже у вис. Зато је то врло паметно што неки виноградари каде своје винограде с пролећа кад су ведре ноћи, палећи ђубре и влажну сламу те се дим повија по чокоћу и увије цео виноград као у неку маглу. Неки мисле да се отуд загреје виноград те неће озеисти, али то је погрешно, јер се виноград не загрева том ватром, него дим пречи да не одмиче она топлота што је земља ноћу издаје из себе. Неки Француз Базил измислио је неки нови начин да с пролећа мраза ради кади своје винограде. По винограду од 35 ланаца пометао је он 1400 плехани лонаца по 7 хвата у квадрату. У сваки од тих лонаца метнуо је $\frac{1}{2}$ фунте из катрана оцеђеног нечистог петролеја. Овај петролеј гори брзо и дими се ужасно. То горење траје само 20 минута али дим стоји $1\frac{1}{2}$ сахата. Ово се ради кад је тихо време, али кад би то радиле све газде винограда, оно би ветрић раздувљивао тај дим те би се један другим користио. То се тако пали док не пређе опасност мраза. Цента тога петролеја стане 5 фор. те један пламен дође на 4 новч. а тај облак од дима стоји 1 ф. 60 нов. по јутру. Па узмимо да би морали триред палити једне ноћи, па ипак је још јефтино према грдној штети од мраза.

25. Петролеј као лек. Бива често да се живинче најједе детелине те се надује као буре. У том случају ваља му дати пуну кашику којом се једе — петролеја па ће му то бити лек.

26. Крметина према храни. Енглез Бивер који се посветио свињологији т. ј. изучавању како се свиње гоје, вели: Најтеже је крмеће месо ако се крме храни млеком, за млеком је најбоље месо, ако се крме храни кукурузом, јечмом, зобљу или грахом. Од кром-

пира је месо ретко и лако. Мекињама храњена брмид дају жуто и лоше месо. Од жира је месо тврдо и не здраво. Зато ваља жиром ухрањено ерме дуже времена пре но што ће се заклати хранити кукурузом или другим зрном.

27. Јагоде. Ко хоће да бере у години дана два пута јагоде, томе препоручује један практични баптован нек уради ево овако: Кад с пролећа обереш јагоде, а ти одсеци бокоре до корена, погри их лабавом земљом и зали их. Јагоде ће на скоро из нова истерати и силиће се у густе бокоре. Узми те сасеци ластар што терају по земљи као изданке. Кад то учиниш цветаће јагоде и по други пут и то више него први пут, па ћеш крајем лета или почетком јесени опет набрати доста јагода. У опште јагоде успевају онда најбоље, када их посадиш на сунцу окренуту окомицу узаних и пупчастих леја, ако их заливаш само по корену и ако им кидаш изданке. Отуд постане бокор снажан, густ и осне се небројеним цветом азатим лепим плодом, који се лако бере кад већ сазре.

28. Против костобоље у ногама препоручују неке француске новине ево ово: Узми цвета од јасена и зове од сваког по две прегрши, пак то кувај три сахата у води, у којој ћеш парити ноге. После тога сасни то у један суд, метни ноге у њега и држи их све дотле, док се вода скоро не охлади. Ово учини пре но што легнеш у постељу да спаваш, а и кад устанеш па веле, да ће нестати костобоље.

29. Кресане воћака. Сад је време да поткресујеш воћке. Воћку треба да поткресујеш да ти буде дуговечнија јер ћеш јој откесати излишне гране; да ти буде лепша да грање не стоји разбачено него да круна буде округла. Потсеци грање што тежи земљи, круна у среди нек је празнија ради сунца и ваздуха. Отуд ће воћка и боље да рађа јер кад одбијеш излишне гране, род ће на осталим гранама да буде бољи и савршенији. Али пази да не сечеш оно што је добро. Воћке које снажно расту најбоље је кресати у месецу марту. Где пресечеш грану а пресеци је до прстена или обруча. ту замажи било кречом, било говеђијом балегом. Врхове креша над оком и мало восо. Код скраћивања горњих грана меће се нож с противне стране ока, и пази да ти рез мало надвиси око. Главно је било да крешеш било да се дрво иначе повреди да га замажеш каквим мелемом, јер ће гола грана од мокроте трунути те ће се дрво тровати и пропасти. —

30. Првотелица. Да добијеш добре музаре мораш сваку првотелицу после првог телења дотле мусту докле год узможеш, јер се зна да краве у исто то доба и у будуће засуше у које их оставиш да после првог телења засуше. Ако н. пр. кравицу, која је после првог телења опет стеона остала, оставиш да у петом месецу засуши, то ће ти она при сваком у то доба телењу засушити. Треба дакле по швајцарском и холандском начину сваку првотелицу, ма најмање млека давала увек $8\frac{1}{2}$ месеци мушти и чисто држати и добро хранити. —

ТРГОВИНА И ОБРТНОСТ.

— У Н. Саду 14 Марта. Време је пролетно. од два дана душе хладан долњак. Пролетни посао око усева већином је довршен. Зимњи усеви стоје добро. Преправљају се за сејање кукуруза. Ако где и буде местимице штете у усева, ипак ће пенична жетва бити већином врло добра. и виноградарисе надају добру. Вода у Дунаву истина опада али је ипак још доста велика.

Житна радња. На изванским пијацама слабо је воље за радњу. То исто се опазило прошле недеље и на пештанској пијаци. Шеница је више нуђена те су купци мало устукнули. Пала је за 15 — 20 нов. Није више прометнуто од 80.000 цената. 86 fl . 7 ф. 80 — 90 н., 85 fl . 7 ф. 70 — 80 нов. 84 fl . 7 ф. 60 — 70 нов. 83 fl . 7 ф. 40 — 50 н., 82 fl . 7 ф. 25 — 40 н. 81 fl . 7 ф. 10 — 25, н. Узашпеница за на пролеће 7 ф. $32\frac{1}{2}$ — 35 н. јесења шеница 5 ф. 65 — $67\frac{1}{2}$ н. За раж мало питају, цена се држи на 4 ф. 25—30 н. 80 fl . За јечам живо пропитују пиварски 3 ф. 5 — 20 н. за рану 2 ф. 85 — 90 н. по 72 fl . У зоби живљи промет продато до 25.000 ц. по 1 ф. 65 — 75 н. Кукуруз банатски 3 ф. 55 — 60 нов.

Радња с вуном. Од задњег извештаја продато је 700 ц. и то 120 ц. пескуше једностриге по 66. — 67 ф. 150 ц. летње тиске по 82 — 83 ф. и 400 ц. банатска цакле по 62 — 63 фор.

Радња са свињама. Воља стара. Цене лака роба до 400 fl . 29 — 31 нов., штакле 28 — 29. експорт. 31 н., 80 fl . на живот и 4%. Било је на плацу 2 ог марта 51.870 ком. Дотерано из дољне Угарске 7670, из Ердеља 930, из Србије 1950, из Влашке 690, са села 1490 угарск. жељез. 190 ком. свега 12.920. Отерано је на све стране 8390 ком. остало на месту 56.400 ком. од којих 18.240 у акционим оборима.

Радња с разним производима. Маст $32\frac{1}{2}$ — $33\frac{1}{2}$ ф. Сланина 29 — $29\frac{1}{2}$ ф. лој $28\frac{1}{2}$ Шљиве се траже. Допешених 2000 цен. оде као алва по 13. фор. Бео пасуљ 4 ф. жути $3\frac{1}{4}$ ф. Сочиво 5 — 6 ф. Грашак 6 — $6\frac{1}{2}$ ф. Проја 2 ф. 60 н. Мак сиви $8\frac{1}{2}$ ф. модри $10\frac{1}{2}$ ф.

Винска радња. На пештански вапаш дођоше шест лаја оздо. са 3000 акова црна вина, и продадоше га по 15 — 16 ф. Радња је тешка, цене су претеране.

ШОДЛИСТАК.

КАО ШТО ЧЕСТО БИВА.

ПРИПОВЕТКА ИЗ СРПСКОГ ЖИВОТА.

од С. В. Поповића.

(Настављено.)

VI.

Б. не би био оно што јесте, да у њему није читаву недељу дана зујала критика првога бала. Било је ту друштва што нису ни били на балу па су све до ижице знали, како је која била обучена, како је којој стајало балско руво, где је купљено и како, за готово или на вересију, које с којом и коју игру играо, шта се разговарало на чак шта је ко и вече-рао. Госпође су се успропадале једно другој у визиту, на каву, на поседак и разговор и на сваки други посао где се не ради оно чега ради се друштво са-стаје, него се дође што но реч само онако у разго-вор, па се ту претресе и кусо и ренато, натрпа се и што јесте и што није, мало се дометне, нешто се

увелича а највише измисли па изађе од муве медвед и узме се и онако, како то после није никоме било ни у крај памети. Сва варошица зуји и бруји од приповетчица, измишљотина, плетака и оговарања, па се час по овај или ова нађе увећена, она се каје што је била, ова се вајка што је то и то говорила, она се тешка да није вредно нит куд ићи нит што говорити, она се опет срди што свет изврће све на зло — па тако никад ни краја ни конца.

У ту вреву и галаму удари прва посета Луке Дабића у Пејићевој кући као гром из ведре неба. „Је сам ли рекла?“ гавнула је ова. „Је сам ли погодила?“ питала је она. „Је сам ли лагала?“ узвизивала је трећа. „Одмах се то видило“ тврдила је четврта. Нашло се већ и таквих које су се клеле да им је сам Лука казивао, да ће запросити Јелку. Било је и таквих које су „својим ушима“ чуле где му се Јелка не знам при којој „тури“ за цело обећала, друге су је чуле где већ при „променади“ љуто уздише, опет друге су их виделе, да су у једном буцаку нешто „шаптали“ а напоследку су и оне дошле на ред које су тврдиле, како су чуле да је госпођа Стана рекла да и она „није противна.“ И таман да се сведу сва мњења у једно, појавише се још и оне последње које тврђаху, да ће господар Макса покварити целу ствар, он зна да је Лука богат али да је очино имање у полак спурдисао. Отуд наста у свима дотичним круговима нова граја и препирка. Мњења се напоследку тако укрстише, да им нико није знао ни ерсна имена.

Ал сви би ти језици ћутали, да су били уверени да ће оно што говоре остати тајна. Истина свака је говорница молила да се „не проноси даље јер није рада и т. д.“ али је ипак уживала, када је после два три дана чула своје мишлење или измишлење у деветом или десетом и то поправљеном издању.

Таласи јавнога мњења били су сувише силни а да не запљусну и Пејићеву кућу. Било је и такви који су знали да се господар Макса и госпођа Стана не радо брину о ономе што ко говори. И ту ти је онда удешавано тако, да бар слушкиња чује шта се по пијаци говори, да млекарица праља и непозване приповеде госпођи Стани шта су чуле, да фризерка што фризира Јелку пришапне јој најглавније варошке новости а било их је и таквих што су митиле господар Максиног берберина, да му каже ово или оно за или против Луке, али тек онда кад насапуни Максу до ушију па му мете бријач под грло, да се Макса не сме ни мрднути а камо ли запушавати му уста псовком.

Е тако је свет у Б. бринуо се о туђој бризи и никоме то није било ни зазор ни срамота.

Међутим се и у Пејићевој кући настанила брига. Лука Дабић изашао је већ при првој посети с варбом на среду. С Јелком је свршио већ на балу. Го-

сподар Макси као Јелкином старатељу саопштио је своју жељу укратко, у две три речи као што је то обичај међу трговцима. Јелка је била изашла у другу собу. Госпођа Стана нашла се у тај мах у кухињи. Тренутац је био да не може бити бољи. После краткога увода о „допадању“ изнео је Лука на среду да он може и „гавирати“ Јелкину „алатуру.“ До њега дакле нема никакве запреке. Он сматра да је ствар у реду само фали још старатељев благослов па да се прави „хајрац контракт“ и онда би било свршено.

Господар Макса је ту понуду примио „за чест“ али није рекао ни беле ни црне. Старац је мало спорији у мишљену, кад он премишља при иоле заплетеној партији пикета, ваља му да се мало промисли и онда, кад је на коцки живот једнога створења, што га је он узео тако рећи на душу. Лука је молио за одговор, јер њему није до чекања, он је рад да зна што пре, да се може окренути и на другу страну. Старац је обећао да ће одговорити за три дана бело или црно — само док се мало разговори са својом бабом а и са нећаком. Девојка је још млада а незна је и јој све спремно. Тако важна ствар не да се пребити преко колена, не да се решити онако сногу. Три дана нису век. Испитаће, разабраће се — одговориће. Но том су се и растали. Лука Дабић стоји три дана у речи. Отезање сматраће као одбијање. Праштајући се препоручује, да се узме у обзир да му је „девојка наклоњена“ и да су њих двоје „између себе већ на чисто“.

Данас је први пут у веку да Максим Пејић не прилеже по ручку. Запалио је најдужу фајку па хода крупним кораком горе доле по соби. По глави му се врзу крупне мисли. „Пази Максиме није твоје дете, туђе је, теби је остављено на аманет. Ако буде срећно неће ти рећи хвала, али ако буде несретно, свет ће рећи ти си крив, што си пустио дерштету на вољу“. Све му се то па то врзе по глави. Заборавио је и на кавану и на пикет. Госпођи Стани је пао у очи брижан му изгледали она суди, биће да је хрђаво спавао или што ружно сањао. Не пита га да му не мора тумачити сан. Изшла је у чисту собу да пребраја чаршаве и пешкире и салвете, да види дал је све у реду. Баш је огом премеравала колико ће њезини и Максини кошуља да изиђе од неке старе трубе платна, кад дође Јелка те је зовну хоће — вели — теча да им нешто каже. (Наставиће се.)

Р А З Н О.

У Модошу је ослобођен од солдачине један млад момак као бор, коса му је седа а очи су му првене. Слаба је вида.

У Београду је опет букнула ватра у великој школи. Срећа је што су је одмах приметили и погасили.

Американци су послали два велика брода са изложницама за Бечку изложбу. Овога пута изложиће они тројином више ствари но што су изложили у Паризу. —

У Америци је судски кажњен један отац од 110 год. што је извошти свога сина коме је 80 год. што га није хтео у нечему да послуша.

Његово величанство наш краљ и велики војвода српски поклонио је гладујућима у сремској и вировитичкој жупанији 10.000 фор. —

Земљорадња у Америци. По исказима у сједињеним државама американским за последњих 10 год. ради се двапут више виногради, сеје се седам пута више хмеља, шест пута више јечма и кудеље, три пута више шенице а двапут више зоби него што се то чинило пре 10 година. И стоке се држи трипут више него пређе а стока та вреди 2450 милиона фор. Производња вуне дигла се 60 на 100 милиона фуната годишње. Вредност обрађиване земље цени се данас на 18000 милиона фор. а год. 1850 вредила је та земља само 6000 милиона фор. —

У Новом Саду догодио се почетком ове недеље грозан случај. На варошком шеталишту раде апсеници овдашњег краљ. суда под надзором пандура. Тако је један од тих несретника одмарајући се од посла хтео да узме пушку од пандура и шта је било? Иста пушка се одаде те погоди тог несретног апсеника баш у срце, да је на мах остао мртав. Исти је из Бечеја по имену Илија Рафајловић било му је истом 20 год. а суд га је држао притворена што је нехотице убио човека.

Женскиње на науци. Пре неки дан прогласило је липиско свеучилиште једну рускињу за доктора права. Знамо да имаде у Швајцарској и Српкиња које уче медицину. Кћери г. П. Нинковића уче у Цириху на философском одељењу професуру.

Вароши Баја и Холдмезе Вашархел постале су слободне кр. вароши.

У Лондону је осуђен неки богати Мирган што се венчао са 9 жена. Осуђен је због бигамије. Има му 40 година, леп је човек а кеса му је масна — није чудо што су се толико отимале жене за њега. Док је он на 10 годишњој робији, туже за њим девет кукавица и не знамо колко сиротица.

У Аргентину је пронађена нова биљка од које се може начинити материјал за хартију.

Молер Чермак што је насликао дивну слику „Робље у Турској“ довршио је сада још дивнију слику за владикау Штротсмајера. Слика је из пригорског живота, где својта налази на бојшту рањеног војводу.

ШТА БИВА ПО СВЕТУ.

У Киинди је умро диштриетски велики капетан Лазар Видић, капља га је ударила баш у скупштини диштр. представништва кад је говорио како се неправедно регрутује по диштриету.

Кнез Милан пошао је с великом свитом у Шабац, да обиђе Дрину и да лови по шумама.

Русија прибира војску да почетком маја удари на Киву.

Сабор у Пешти одобрио је два милиона фор. да се доврши стапарски канал.

Веле да ће тај канал много коштати а слабо ће бити вајде од њега.

Јоца Груборовић познати конгрески посланик пуштен је из затвора у ком је одлежао готово годину дана стојећи подистрагом да је дизао буну. Суд га је осудио на један месец затвора. 9. месеци што је одлежао то се дакле не узима у рачун јер се судијама не хити.

Груборовић је апеловао на виши суд.

Краљ. комесар бар. Мајтењ дао је у прошли четвртак на новосадској агенцији уапсити г. Корнелија Јовановића кад је исти хтео да иде у Земун својим болесним рођацима. У апсу је Јовановић био преметан и одузета су му три приватна писма једно ђачко а два женска писма, који је краљ. комесар

распечатно. Цео Нови Сад се у толико већма чудно овом затвору путника човека, што за њега нити је знао начелник варошке полиције нити суд а то су власти које по закону могу некога затворити, ако је на њему основана сумња да је учинио или хоће да учини какво зло.

Јовановић је пуштен тога дана после подне.

У Пешти је хтела влада да заведе мађарску банку за одбитковање, и тога ради се начинила у Бечу читава галама, као да ће се опет тискати мађарске банкноте, па је краљ. позвао главне угар. министре у Беч да се изведе та ствар на чисто.

Босански везир Асим Паша растерао је црквену скупштину српске општине у Сарајеву те се тога ради узрујало тамошње Српство.

У Сиску је умро честити Србин народњак Сава Маливук ваљан и уважен трговац.

У Пешти држи министар Трефор конференцију о сазиву српског конгреса. На ту конференцију позвати су неки Срби посланици на угар. сабору а отишли су на исту дали звани дали незвани и владика Грујић и архимандрит Анђелић.

Угарско домобранство умножиће се са 18 коњаничких шкадрона и 20 пешачких батаљона. —

У Турској је поштена наредба о пасошима. Сваки путник који путује мора имати турске пасоше тако зване „тескере“.

Његов. Величанство већ је наименовало онај одбор што ће предлагати у што да се уложе новци што су добивени од граничарских шума.

„Пешти Наплов“ пише да у Пешти неће бити конференције о српском конгресу него је мин. Трефор звао само епископа Грујића и Анђелића да се с њима о томе договорни. Анђелић се опомад вратио преко Теминшара у Н. Сад.

Тахир Паша именован је за војеног гувернера у Босни.

У Паризу и у целој француској влада велика радост што је већ потписан уговор да се Немци селе са земљишта које су подседнули док француска не плати ратну глобу.

У Шпанији је неслога у министарству ради именовања војених часника.

Карловачка гимназија добила је јавност и држаће ове године испите зрелости. Патронат смера да назива нову велику гимназијалну зграду у којој би била и богословија.

Директор нове католичке гимназије у Н. Саду Месарош постављен је и за надуправитеља панчевачке реалке.

КЊИЖЕВНОСТ.

х — Баш сад добисмо књигу: **Нове мере** у Аустро-угарској написао **Мита Петровић** професор учитељске школе у Сомбору. У књизи се казује, лако и разумљиво зашто се уводи нова мера, показује се шта је то метр и метрска система, излажу се мере за дужину, површину простор и вагу. Разлаже се даље шта је пропоруцило метрску меру да њоме мери готово цео свет. Тумаче се десетични разломци у четир вида рачуна. Из закона којим се уводи та мера изведено је и протумачено је оно што је најглавније. Уз то је дотато уз књигу четрнаест таблица за претварање старих мера у нове, и за изналажење цена у тим новим мерама кад се знају цене старих мера. У оваком облику књига је ова добро дошла сваком учитељу, сваком трговцу, обртнику и занатлији једном речи свакој школи и свакој кући. Ми је тим пре можемо да препоручимо, што је нова мера ево на прагу а ваља је знати и учити ради своје користи. Књига је повелика и стоји у књижари браће Јовановића у Панчеву само 20 нов.

ВЛАСНИК „ЗАДРУГА ЗА СРПСКУ НАРОДНУ ШТАМПАРИЈУ“. — УРЕДНИК: **Стеван В. Поповић.**

Српска народна задружна штампарија у Новоме Саду 1873.